



KUNTA-ALAN PALVELUKSESTA  
ELÄKKEELLE SIIRTYNEET 2018  
Katinka Lybäck

**Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneet 2018**

Tekijä: Katinka Lybäck

ISBN 978-952-5933-61-1 (PDF)

# Sisältö

## **ELÄKKEELLE SIIRTYNEIDEN MÄÄRÄ LASKI 2**

Eläkkeelle siirryttiin keskimäärin 60,6 vuoden iässä 4

Uusi vanhuuseläke keskimäärin 1 894 euroa 6

Miesten ja naisten välillä isoja eroja 7

## **VANHUUSELÄKKEET 8**

Yleisin vanhuuseläkkeelle siirtymisikä on 63 vuotta 8

Alemmat eläkeiät vaikuttavat yhä eläköitymiseen 10

## **TYÖKYVYTTÖMYSELÄKKEET 12**

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä nousi miltei kaikissa lajeissa 12

Työkyvyttömyyseläkkeille siirrytään keskimäärin 54,1-vuotiaana 13

60 vuotta täyttäneiden osuus nousi toistaiseksi voimassa olevissa eläkkeissä 15

Mielenterveyssyyt kasvoivat miltei 10 prosenttia 16

Työkyvyttömyyseläkkeille yli 800 lähihoitajaa 18

## **PITKÄN AIKAVÄLIN KEHITYS 21**

Lakimuutoksilla suuri vaikutus eläköitymiseen 21

Työkyvyttömyyseläkelajien osuuksissa suuria vaihteluita 24

Eläkkeellesiirtymisikä noussut 2000-luvulla 27

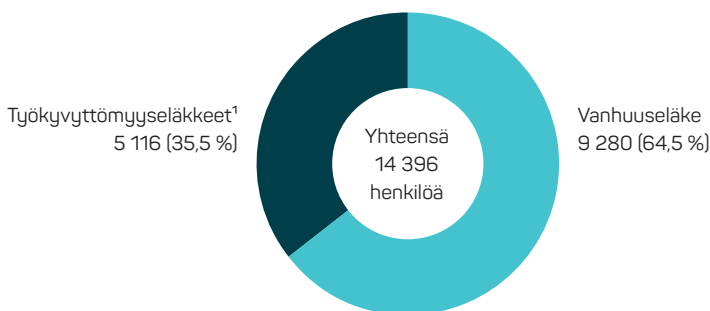
Eläkkeellesiirtymisiän odote 61,1 vuotta 28

Lähivuosien kehitys 30

# Eläkkeelle siirtyneiden määrä laski

Vuoden 2018 aikana kunta-alan palveluksesta siirtyi eläkkeelle 14 396 kuntatyöntekijää<sup>1</sup> (15 102 vuonna 2017). Eläkkeelle siirtyneiden määrä laski edellisvuodesta 706 henkilöllä eli 4,7 prosentilla. Lasku kohdistui vanhuuseläkkeisiin, joille siirtyi yhteensä 9 280 kuntatyöntekijää eli 920 henkilöä (9 %) vähemmän kuin edellisvuonna. Muutos oli odotettavissa ja johtuu ennen kaikkea siitä, että vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä vanhuuseläkettä haetaan aiempaa myöhemmin, kun vanhuuseläkeiän alaraja nousee. Vanhuuseläkkeille siirtyneiden osuus kaikista eläkkeelle siirtyneistä oli 64,5 prosenttia (miehillä 67,5 %, naisilla 63,7 %), kun se edellisvuonna oli 67,5 prosenttia.

**Kuvio 1.** Kunta-alan palveluksesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet henkilöt vuonna 2018.



<sup>1</sup> Työkyvyttömyyseläkkeitä ovat täysi työkyvyttömyyseläke, työuraeläke, täysi kuntoutustuki, osatyökyvyttömyyseläke ja osakuntoutustuki.

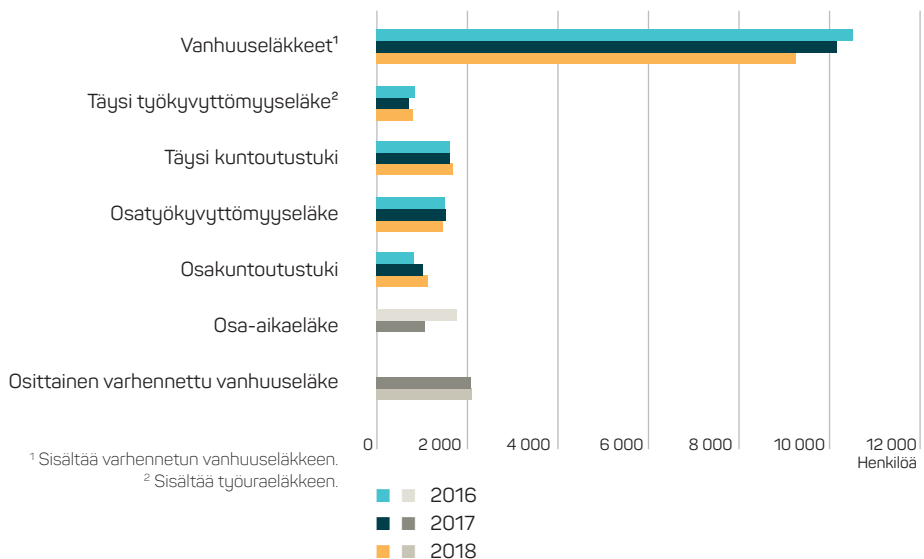
<sup>1</sup> Luvussa ovat ns. työ- ja virkasuhteiset eläkkeelle siirtyneet. Muita vakuutettuja (omais- ja perhehoitajat, toimeksiantosopimuksella työskennelleet ja luottamustoimesta eläkettä kartuttaneet) siirtyi eläkkeelle lisäksi 407 henkilöä.

Työkyvyttömyyseläkkeiden määrä kasvoi. Uusille työkyvyttömyyseläkkeille (kaikki lajit mukaan lukien) siirtyi vuonna 2018 yhteensä 5 116 henkilöä, mikä oli 4,4 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna, jolloin uuden työkyvyttömyyseläkkeen aloitti 4 902 henkilöä.

Nousua oli erityisesti täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle (+13,5 %) ja osakuntoutustuelle (+11,2 %) siirtyneissä. Kuntoutustuelle siirtyneitä oli 4,3 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Sen sijaan osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä laski 4,4 prosenttia. Työuraeläkkeen aloitti 2 henkilöä, heidät on tilastoitu täysiin työkyvyttömyyseläkkeisiin.

Eläkeuudistuksen myötä osa-aikaeläke poistui eikä uuden osa-aikaeläkkeen aloittaneita enää viime vuonna ollut. Uuden osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloitti 2 102 kuntatyöntekijää vuonna 2018, edelliseen vuoteen verrattuna lukumäärässä ei ollut juurikaan muutosta (+0,6 %). Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneista 1 619 otti eläkkeen 50 % suuruisena ja 483 henkilöä 25 % suuruisena.<sup>2</sup>

**Kuvio 2. Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden ja uuden osa-aikaeläkkeen tai osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneiden henkilöiden lukumäärä eläkelajeittain 2016–2018.**



<sup>2</sup> Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä (ove) käsitellään tilastossa samalla tavoin kuin osa-aikaeläkettä. Oven aloittaneita ei siis lueta eläkkeelle siirtyneiksi, vaan oven aloittaneiksi. Mukana luvuissa ovat vain ne oven aloittaneet, joilla palvelussuhde oli edellisen vuoden lopussa voimassa. Näiden lisäksi uuden oven aloitti miltei 600 henkilöä, joilla palvelussuhde ei ollut voimassa.

**Taulukko 1.** Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden ja uuden osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneiden henkilömäärä ja keski-ikä vuonna 2018 sekä muutos edelliseen vuoteen.

Eläkelaji	Lukumäärä henkilöä	Määrän muutos ed. vuoteen, %	Keski-ikä vuosina <sup>1</sup>	län muutos ed. vuoteen, vuotta
Vanhuuseläkkeet	9 280	-9,0	64,2	0,1
Täysi työkyvyttömyyseläke <sup>2</sup>	823	13,5	58,9	0,7
Täysi kuntoutustuki	1 687	4,3	48,9	0,4
Osatyökyvyttömyyseläke	1 462	-4,4	59,2	0,4
Osakuntoutustuki	1 144	11,2	51,7	0,0
<b>Eläkkeelle siirtyneet yhteensä</b>	<b>14 396</b>	<b>-4,7</b>	<b>60,6</b>	<b>-0,1</b>
Osittainen varhennettu vanhuuseläke	2 102	0,6	61,9	-0,3
• 25 % kertyneestä eläkkeestä	483	-0,8	61,8	-0,2
• 50 % kertyneestä eläkkeestä	1 619	1,1	61,9	-0,3

<sup>1</sup> Keskimääräinen ikä eläkkeen alkaessa.

<sup>2</sup> Sisältää työuraeläkkeen (kaksi henkilöä vuonna 2018).

Lisäksi vuonna 2018 valtion eläkejärjestelmän mukaisesta kunta-sektorin palveluksesta eläkkeelle siirtyi 1 103 kuntien peruskoulujen ja lukioiden opettajaa, rehtoria ja muuta henkilökuntaa<sup>3</sup>. Valtion eläkejärjestelmän mukaisen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloitti 101 kunnissa työskentelevää opettajaa. Nämä henkilöt eivät ole mukana raportissa esitetyissä luvuissa, ellei toisin mainita.

## ELÄKKEELLE SIIRRYTTIIN KESKIMÄÄRIN 60,6 VUODEN IÄSSÄ

Kunta-alan palveluksesta siirryttiin viime vuonna eläkkeelle keskimäärin 60,6 vuoden iässä. Laskua vuoteen 2017 verrattuna, jolloin eläkkeelle siirryttiin 60,7 vuoden iässä, oli siten 0,1 vuotta. Valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien opettajien ym. keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli 62,0 vuotta (61,7 vuonna 2017). Keski-ikä on korkeampi erityisesti sen takia, että työkyvyttömyyseläkkeiden osuus valtiolla vakuutetuilla opettajilla on matalampi kuin kunta-alan eläkejärjestelmän mukaan vakuutetuilla keskimäärin.

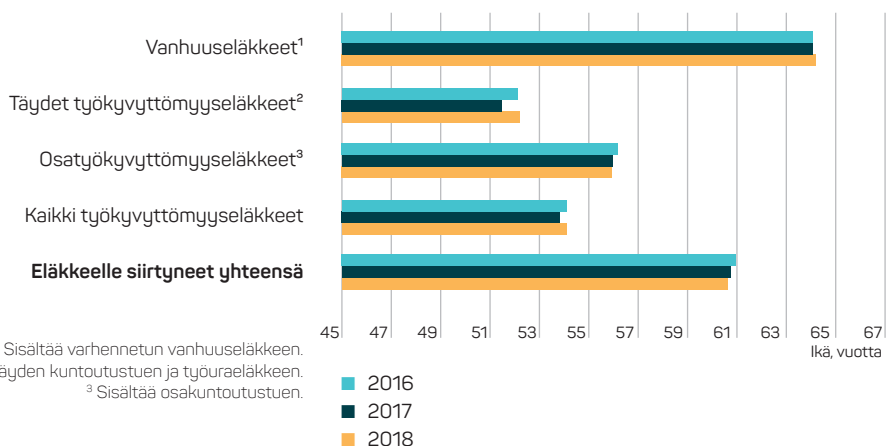
<sup>3</sup> Valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat ennen vuotta 1970 syntyneet peruskoulujen ja lukioiden rehtorit, opettajat ja muu henkilökunta. Myös kaikki ne opettajat, joiden palvelussuhde on alkanut viimeistään 31.12.1998, ovat syntymäajasta riippumatta valtion eläkejärjestelmän piirissä.

Valtion työntekijät muutoinkin siirtyvät eläkkeelle keskimääräistä vanhempana kuin kuntatyöntekijät. Esimerkiksi vuonna 2018 valtion palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 61,9 vuotta, eli 1,3 vuotta korkeampi kuin kuntatyöntekijöillä. Ero johtuu varsin pitkälle mm. erilaisesta ammattirakenteesta.

Eläkkeelle siirtyneiden kuntatyöntekijöiden keski-ikä ei laskenut missään eläkelajissa, mutta kaikkien eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä laski 0,1 vuodella. Tämä johtuu siitä, että vanhuuseläkkeiden osuus laski. Vanhuuseläkkeille kuntatyöntekijät siirtyivät keskimäärin 64,2 vuoden iässä (64,1 vuonna 2017) ja sairausperusteisille eläkkeille 54,1-vuotiaana (53,8-vuotiaana vuonna 2017). Täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden keskimääräinen ikä (58,9 vuotta) nousi edellisestä vuodesta peräti 0,7 vuotta. Uuden osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen kuntatyöntekijät aloittivat vuonna 2018 keskimäärin 61,9-vuotiaana, 0,3 vuotta aiemmin kuin edellisenä vuonna.

Eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaalle työ- ja virkasuhteiselle kunta-alan työntekijälle oli viime vuonna 61,1 vuotta. Vuoteen 2017 verrattuna eläkkeelle siirtyminen nousi 0,2 vuodella. Nousun taustalla oli eläkeuudistuksesta johtuva vanhuuseläkkeiden alkavuuden lasku. Ja vaikka työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus samanaikaisesti nousi, se ei kuitenkaan nousut niin paljon, että olisi laskenut kokonaisodotetta. Koko työeläkesektorilla odote oli 61,3 vuotta. (Keski-ikästä ja odotteista tarkemmin sivuilla 27–30.)

**Kuvio 3.** Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden henkilöiden keski-ikä eläkelajeittain vuosina 2016–2018.

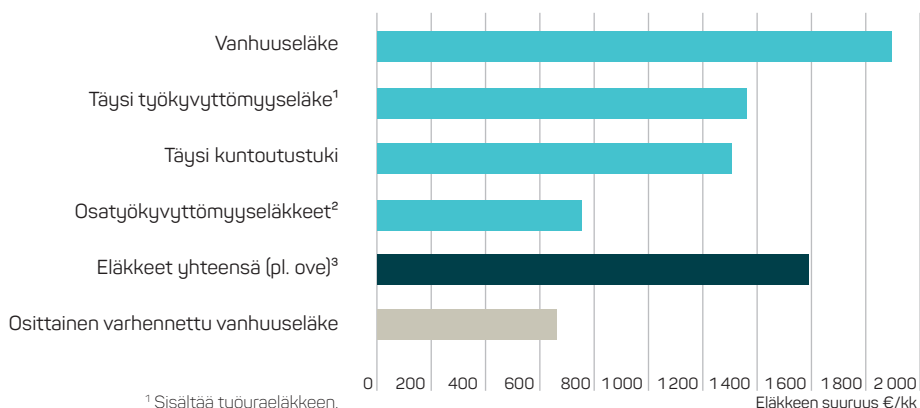


## UUSI VANHUUSELÄKE KESKIMÄÄRIN 1 894 EUROA

Eläkkeelle siirtyneiden kuntatyöntekijöiden keskieläke<sup>4</sup> vaihtelee eläkelajeittain. Euromäärältään suurimmat eläkkeet ovat luonnollisesti vanhuuseläkkeitä. Vuonna 2018 kunta-alan palveluksesta vanhuuseläkkeelle siirtyneiden eläke oli keskimäärin 1 894 euroa kuukaudessa. Seuraavaksi korkeimmat eläkkeet olivat täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle (1 360 euroa) ja täydelle kuntoutustuelle (1 305 euroa) siirtyneillä. Edelliseen vuoteen verrattuna keski-eläkkeen määrissä ei tapahtunut suuria muutoksia.

Euromäärältään pienimmät eläkkeet ovat osaeläkkeitä. Osatyökyvyttömyyseläkkeille (sis. osakuntoutustuet) siirtyneiden keskieläke oli 755 euroa. Uuden osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneiden eläke oli keskimäärin 661 euroa (25 % suuruisena keskimäärin 378 euroa, 50 % suuruisena keskimäärin 745 euroa).

**Kuvio 4.** Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden ja uuden osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneiden henkilöiden kuukausieläkkeen suuruus eläkelajeittain vuonna 2018.



<sup>1</sup> Sisältää työuraeläkkeen.

<sup>2</sup> Sisältää osakuntoutustuen.

<sup>3</sup> Pois lukien osittainen varhennettu vanhuuseläke.

<sup>4</sup> Keskimääräinen työeläke on esitetty aritmeettisena keskiarvona ja se kuvaa kuukausieläkkeen keskimääräistä bruttomäärää. Mukana ovat kaikki henkilön omaan työuraan perustuvat eläkkeet (ns. vilma-eläke).



## MIESTEN JA NAISTEN VÄLILLÄ ISOJA EROJA

Eläkkeelle siirtyneiden miesten keski-ikä (61,1 vuotta) oli 0,6 vuotta korkeampi kuin naisten keski-ikä (60,5 vuotta). Myös eläkkeelle siirtymisiin odote on miehillä korkeampi kuin naisilla. Eläkkeelle siirtyneiden naisten keskimääräistä ikää laskee muun muassa se, että työkyvyttömyyseläkkeiden osuus kaikista eläkkeistä on suurempi naisilla (36,3 prosenttia) kuin miehillä (32,5 prosenttia). Työkyvyttömyyseläkkeiden osuus nousi viime vuonna sekä miehillä että naisilla.

Naisilla työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus on jonkin verran korkeampi kuin miehillä ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen lajeissa on eroja. Miehet jäävät suhteellisesti useammin täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle, ja naisilla osatyökyvyttömyyseläkkeiden alkavuus on suurempaa. Myös ammatilliset eläkeiät selittävät eroa: naisilla on miehiä useammin yhä voimassa vanhan ammatillisen eläkeikäjäjärjestelmän mukaisia alempia eläkeiä.

Eläkkeen suuruudessa on sukupuolten välillä iso ero. Esimerkiksi vanhuuseläkkeelle siirtyneiden miesten keskieläke oli 2 578 euroa, kun naisten keski-eläke oli 34 prosenttia pienempi, 1 709 euroa. Tätä selittää esimerkiksi naisten ja miesten erilainen ammattirakenne sekä palkkaerot. Miesten osuus on suhteessa suurempi muun muassa erilaisissa johtotehtävissä.

**Taulukko 2.** Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden ja uuden osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneiden henkilöiden lukumäärä, keski-ikä ja keskieläke sukupuolen mukaan vuonna 2018.

Eläkelaji	Henkilölukumäärä			Keski-ikä, vuotta			Keskieläke, €/kk		
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki
Vanhuuseläke	1 977	7 303	9 280	64,4	64,1	64,2	2 578	1 709	1 894
Täysi työkyvyttömyyseläke <sup>1</sup>	283	540	823	58,5	59,1	58,9	1 483	1 296	1 360
Täysi kuntoutustuki	330	1 357	1 687	48,6	49,0	48,9	1 412	1 279	1 305
Osatyökyvyttömyyseläke	224	1 238	1 462	58,8	59,3	59,2	873	730	752
Osakuntoutustuki	113	1 031	1 144	50,9	51,8	51,7	924	741	759
<b>Eläkkeelle siirtyneet yhteensä</b>	<b>2 927</b>	<b>11 469</b>	<b>14 396</b>	<b>61,1</b>	<b>60,5</b>	<b>60,6</b>	<b>2 146</b>	<b>1 446</b>	<b>1 589</b>
Osittainen varhennettu vanhuuseläke	565	1 537	2 102	61,8	61,9	61,9	876	582	661
• 25 % kertyneestä eläkkeestä	84	399	483	61,8	61,8	61,8	489	355	378
• 50 % kertyneestä eläkkeestä	481	1 138	1 619	61,8	61,9	61,9	943	662	745

<sup>1</sup> Sisältää työuraeläkkeen.

## Vanhuuseläkkeet

Kunta-alan palveluksesta vanhuuseläkkeelle siirtyi viime vuonna 9 280 henkilöä (10 200 vuonna 2017), mikä on 9,0 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä vanhuuseläkettä haetaan aiempaa myöhemmin, kun vanhuuseläkeiän alaraja nousee. Vanhuuseläkkeille siirryttiin vuonna 2018 keskimäärin 64,2 vuoden iässä, eli 0,1 vuotta vanhempana kuin edellisvuonna.

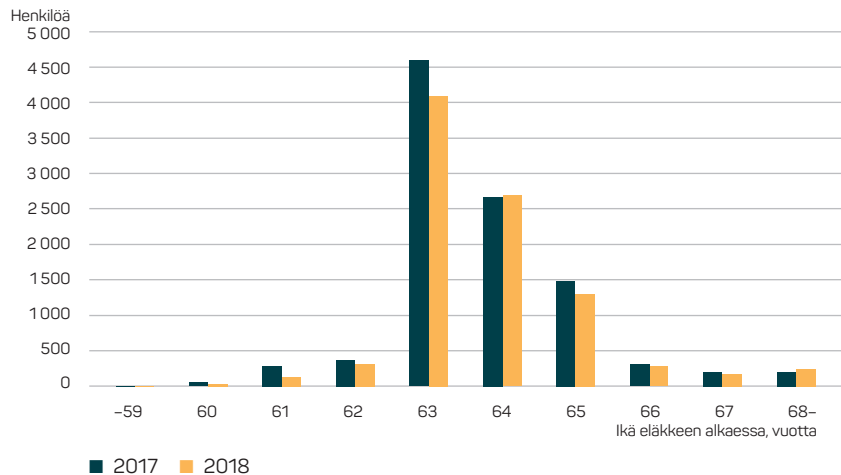
### YLEISIN VANHUUSELÄKKEELLE SIIRTYMISIKÄ ON 63 VUOTTA

Alempien ammatillisten eläkeikien määrä on vähentynyt vuosi vuodelta. Samalla vanhimpien ikäryhmien osuus kaikista vanhuuseläkkeelle siirtyneistä on selvästi noussut viime vuosina. Esimerkiksi vuodesta 2010 vuoteen 2018 on 64 vuotta täyttäneiden osuus kasvanut 37 prosentista 51 prosenttiin ja alle 62-vuotiaiden osuus laskenut 15 prosentista alle 2 prosenttiin. Vielä vuonna 2005 oli 64 vuotta täyttäneiden osuus 18 prosenttia ja alle 62-vuotiaiden osuus 37 prosenttia.

**Taulukko 3.** Kunta-alan palveluksesta vanhuuseläkkeelle vuosina 2017 ja 2018 siirtyneet henkilöt yksivuotisikäryhmittäin.

Ikäluokka, vuotta	2017	2018	Osuus 2018, %	Muutos-% (2017–2018)
-59	5	1	0,0	-80,0
60	54	25	0,3	-53,7
61	291	132	1,4	-54,6
62	368	322	3,5	-12,5
63	4 604	4 107	44,3	-10,8
64	2 680	2 690	29,0	0,4
65	1 488	1 306	14,1	-12,2
66	310	280	3,0	-9,7
67	200	172	1,9	-14,0
68–	200	245	2,6	22,5
<b>Yhteensä</b>	<b>10 200</b>	<b>9 280</b>	<b>100,0</b>	<b>-9,0</b>

**Kuvio 5.** Kunta-alan palveluksesta vanhuuseläkkeelle siirtyneet henkilöt iän mukaan vuosina 2017 ja 2018.



Yleisin yksittäinen kunta-alan eläkejärjestelmän mukaiselle vanhuuseläkkeelle siirtymisikä oli edellisvuoden tapaan 63 vuotta: viime vuonna 44 prosenttia kaikista vanhuuseläkkeille siirtyneistä aloitti eläkkeen ko. iässä. Vuoteen 2017 verrattuna 63 vuotiaiden määrä laski noin 500 henkilöllä. Toiseksi yleisin vanhuuseläkkeelle siirtymisikä oli viime vuosien tapaan 64 vuotta 29 prosentin osuudella. Kolmanneksi suurin ikäryhmä oli 65-vuotiaat, joita oli 14 prosenttia.

## ALEMMAT ELÄKEIÄT VAIKUTTAVAT YHÄ ELÄKÖITYMISEEN

Alle 63 vuotta alempia ammatillisia eläkeikiä on yhä noin 3 000 kunta-työntekijällä<sup>5</sup>, joista suurin osa työskentelee hoitoalalla. Hoitajat siirtyvätkin vanhuuseläkkeelle yhä selvästi keskimääräistä nuorempina. Suurista ammattiryhmistä<sup>6</sup> nuorimpina – keskimäärin 63,8 vuotiaana – vanhuuseläkkeille vuonna 2018 jäivät sairaanhoitajat, lastenhoitajat, avustavat keittiötyöntekijät ja osastonhoitajat.

Hoitoalan henkilöstön keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä on kuitenkin noussut muita ammatteja ripeämmin viime vuosina samalla kun ammatillisten eläkeikien omaavien henkilöiden määrä on laskenut. Viimeisetkin alemmat ammatilliset eläkeiät poistuvat 2020-luvun loppuun mennessä.

Lukumäärinä tarkastellen eniten kunta-alalta vanhuuseläkkeelle siirtyi vuonna 2018 lähihoitajia (954 henkilöä), sairaala- ja laitospulaisia (570 henkilöä), sairaanhoitajia (499 henkilöä), peruskoulujen yläluokkien ja lukioiden opettajia<sup>5</sup> (429), ja yleissihteereitä (390 henkilöä).

Suhteessa vakuutettujen määrään eniten eläköityi perhepäivähoitajia, lastenhoidon johtajia, osastonhoitajia, ylilääkäreitä ja kotipalvelutyöntekijöitä. Heillä vanhuuseläkealkavuus oli 4–4,5 prosentin välillä, kun se koko kunta-alalla oli 1,9 prosenttia. Näissä ammattiryhmissä myös työntekijät ovat vanhempia kuin työ- ja virkasuhteiset kunta-alan vakuutetut keskimäärin (koko kunta-alan vakuutettujen keski-ikä 45,2 vuotta).

Matalin vanhuuseläkkeiden alkavuus tarkastelun kohteena olleissa ammattiryhmissä oli sairaanhoitajilla, peruskoulun yläluokkien ja lukion opettajilla, lastentarhanopettajilla, sosiaalialan ohjaajilla ja koulunkäyntiavustajilla (alkavuus 1–1,2 %). Näissä ammattiryhmissä työntekijöiden keski-ikä oli matalampi ja vanhuuseläkeikäisten osuus suhteessa pienempi kuin kunta-alalla keskimäärin.

---

<sup>5</sup> Luvussa eivät ole mukana valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat, kunnissa työskentelevät opettajat.

<sup>6</sup> Ammattien ryhmittely perustuu Kansalliseen Ammattiluokitukseen 2010.

**Taulukko 4.** Kunta-alan palveluksesta vanhuuseläkkeelle siirtyneet henkilöt vuonna 2018 esitettynä näiden määrän mukaan ammattiryhmittäisessä yleisyysjärjestyksessä.

Ammattiryhmä	Henkilömäärä	Alkavuus, %	Keski-ikä, v.
Lähihoitajat	954	1,7	64,0
Sairaala- ja laitosapulaiset	570	3,3	64,2
Sairaanhoidajat	499	1,0	63,8
Peruskoulun yläluokkien ja lukion opettajat	429	1,2	64,5
Yleissihteerit	390	3,5	64,3
Päiväkotien ja muiden lait. lastenhoit. ym.	359	1,5	63,8
Perhepäivähoitajat	333	4,5	64,1
Johdon sihteerit ja osastosihteerit	261	3,3	64,3
Lastentarhanopettajat	192	1,2	64,0
Avustavat keittiötyöntekijät	189	2,2	63,8
Hallinnon ja elinkeinojen kehitt. erit.asiant.	180	2,0	64,8
Sosiaalialan ohjaajat	178	1,2	64,1
Kiinteistöhuollon työntekijät	169	2,5	64,4
Koulunkäyntiavustajat	158	1,2	64,3
Osastonhoitajat	154	4,0	63,8
Siivoojat	137	3,3	64,1
Terveystyöntekijät	130	1,9	63,9
Yliääkärit	116	4,0	65,1
Sosiaalityöntekijät ym.	114	1,8	64,4
Kotityöpalvelutyöntekijät	113	4,0	64,1
Bioanalyttikot (terveydenhuolto)	94	2,4	64,0
Hammashoitajat	85	2,6	64,1
Ravintolaesimiehet ja vuoropäälliköt	81	3,1	64,2
Kirjastotyöntekijät	73	2,4	64,3
Henkilökoht. avustajat, omaishoitajat ym.	69	1,7	64,0
Opettajat ja muut opetusalan erityisasiant.	69	3,0	64,3
Kokit, keittäjät ja kylmäköt	68	2,2	64,0
Lastenhoidon johtajat	68	4,1	63,9
Vastaanoton ja neuvonnan hoitajat	68	3,7	64,2
Yleislääkärit	64	1,3	64,9
Sosiaalialan hoitajat	63	2,7	64,0
Maatalouslomittajat	61	1,7	64,1
Palkanlaskijat	61	3,9	64,2
Kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat	56	3,1	64,2
Välinehoitajat	55	3,0	64,0
<b>Kaikki yhteensä (eritellyt ja muut)</b>	<b>9 280</b>	<b>1,9</b>	<b>64,2</b>

# Työkyvyttömyyseläkkeet

Työkyvyttömyyseläkkeille eli sairauserusteisille eläkelajeille siirtyi vuonna 2018 yhteensä 5 116 kuntatyöntekijää, mikä oli 214 henkilöä (4,4 %) enemmän kuin edellisvuonna. Eniten työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiset lisääntyivät yli 60-vuotiaiden ikäryhmässä. Suhteellisesti suurta nousua oli myös alle 30-vuotiaiden joukossa. Yli 60-vuotiaiden kohdalla eläkeiän nousu voi mahdollisesti vaikuttaa siihen, että työkyvyttömyyseläkkeelle hakeudutaan aiempaa herkemmin. Suurimmista tautiryhmistä mielen-terveysyyt ja kasvaimet lisääntyivät, sen sijaan tuki- ja liikuntaelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin aiempaa harvemmin. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä nousi viime vuonna myös yksityisellä sektorilla, ja kasvua oli eritoten mielenterveysyissä.

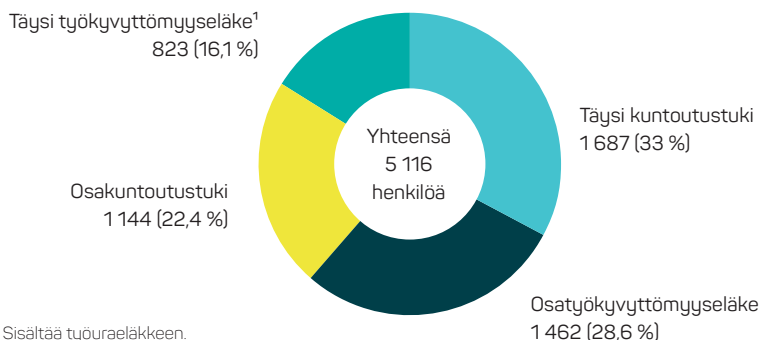
## TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEELLE SIIRTYNEIDEN MÄÄRÄ NOUSI MILTEI KAIKISSA LAJEISSA

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä nousi kaikissa muissa eläkelajeissa paitsi osatyökyvyttömyyseläkkeissä, joissa laskua oli 4,4 prosenttia. Nousua oli erityisesti täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneissä, joita oli 13,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Työuraeläkkeen aloitti 2 henkilöä, heidät on tilastoitu täysiin työkyvyttömyyseläkkeisiin. Myös osakuntoutustuelle eli määräaikaiselle osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä nousi reippaasti: 11,2 prosenttia. Kuntoutustuelle siirtyneitä oli 4,3 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin.

Edellisvuoden tapaan, joka kolmas työkyvyttömyyseläkkeille siirtyneistä kuntatyöntekijöistä aloitti täyden kuntoutustuen, heitä oli 1 687 henkilöä. Seuraavaksi eniten siirryttiin osatyökyvyttömyyseläkkeelle, 1 462 kuntatyöntekijää. Osakuntoutustuelle siirtyi 1 144 ja täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle 823 henkilöä. Osatyökyvyttömyyseläkkeiden ja osakuntoutustukien yhteenlaskettu osuus kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä oli viime vuonna 51 prosenttia (52 % vuonna 2017). Osatyökyvyttömyyseläkkeiden osuus on 2000-luvulla yli kolminkertaistunut (ks. lisää sivuilla 24–26).

Huomioitava on, että vaikka henkilö jatkaisikin työssä esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläkkeen ohella, hänet tilastoidaan eläkkeelle siirtyneeksi sinä vuonna, kun eläke on alkanut. Samaa henkilöä ei myöskään toistamiseen tilastoida eläkkeelle siirtyneeksi, jos hän esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläkkeen jälkeen aloittaa täyden työkyvyttömyyseläkkeen.

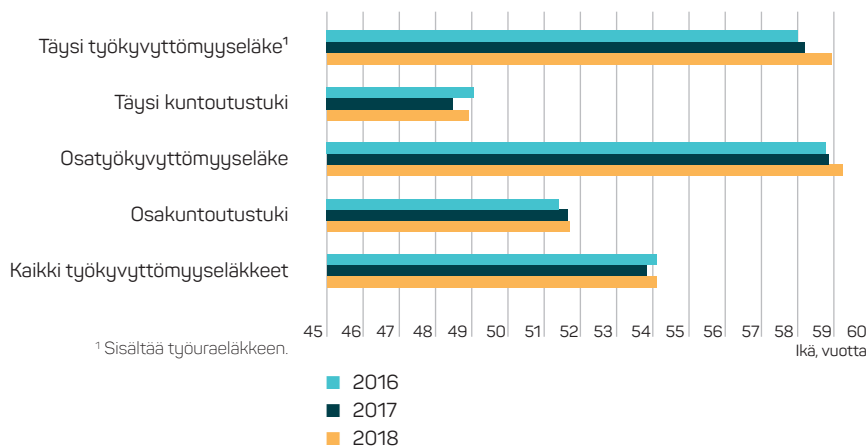
**Kuvio 6.** Kunta-alan palveluksesta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet henkilöt eläkelajeittain vuonna 2018.



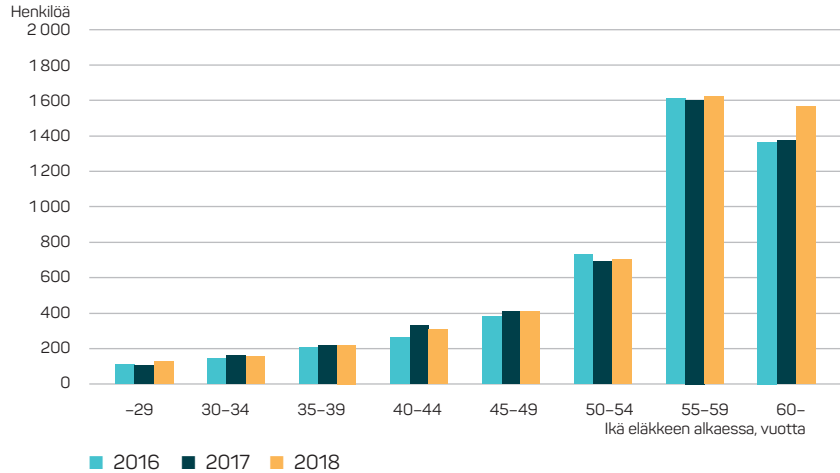
## TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEILLE SIIRRYTÄÄN KESKIMÄÄRIN 54,1-VUOTIAANA

Sairausperusteisille eläkkeille siirryttiin vuonna 2018 saman ikäisenä kuin vuonna 2016 ja keskimäärin 0,3 vuotta vanhempana kuin vuonna 2017. Eniten keski-ikä nousi – 0,7 vuodella – täysissä työkyvyttömyyseläkkeissä, jotka aloitettiin keskimäärin 58,9 vuoden iässä. Osakuntoutustuelle (51,7 vuotta) siirryttiin saman ikäisenä kuin vuotta aiemmin, osatyökyvyttömyyseläkkeelle (59,2 vuotta) 0,4 vuotta vanhempana ja täydelle kuntoutustuelle (48,9 vuotta) samoin 0,4 vuotta edellisvuotta vanhempana.

**Kuvio 7.** Kunta-alan palveluksesta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden henkilöiden keski-ikä eläkelajin mukaan vuosina 2016–2018.



**Kuvio 8.** Kunta-alan palveluksesta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet henkilöt ikäryhmittäin vuosina 2016–2018.



Sairausperusteisille eläkkeille siirryttiin vuonna 2018 yleisimmin 59, 60 ja 61 vuoden iässä. Ikäryhmittäin tarkasteluna eniten työkyvyttömyyseläkkeille siirtyneitä on 55–59-vuotiaiden joukossa. Miltei yhtä paljon eläkkeelle siirtyneitä oli 60 vuotta täyttäneiden ryhmässä – heidän osuutensa kasvoi 14 prosenttia vuoteen 2017 verrattuna. Tässä ikäryhmässä eläkeiän nousu saattaa vaikuttaa siihen, että työkyvyttömyyseläkkeelle hakeudutaan aiempaa herkemmin. Alle 30-vuotiaiden ikäryhmässä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen lisääntyi suhteessa eniten: 20,6 prosenttia. Toisaalta tämä ryhmä on lukumäärältään hyvin pieni, 129 henkilöä vuonna 2018 (107 henkilöä vuonna 2017).



## 60 VUOTTA TÄYTTÄNEIDEN OSUUS NOUSI TOISTAISEKSI VOIMASSA OLEVISSA ELÄKKEISSÄ

Työkyvyttömyyseläkkeet painottuvat eläkelajista riippuen eri ikäluokkiin. Määräaikaisille eläkkeille siirrytään nuorimpana: kuntoutustuelle siirtyneistä 63 prosenttia ja osakuntoutustuelle siirtyneistä 55 prosenttia oli alle 55-vuotiaita, mutta toistaiseksi myönnetylle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä 13 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä 8,5 prosenttia.

Toistaiseksi myönnetylle täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä sen sijaan peräti 60 prosenttia oli 60 vuotta täyttäneitä, vuoteen 2017 verrattuna nousua 10 prosenttiyksikköä. Myös osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä aiempaa suurempi osuus – 55 prosenttia – kuului tähän vanhimpaan ikäryhmään, edellisvuoteen verrattuna nousua yli 4 prosenttiyksikköä.

Sairausperusteiset eläkelajit eroavat toisistaan myös työkyvyttömyyden pääasiallisen syyn suhteen. Kuntoutustuelle siirtymisen yleisin syy on mielenterveyden häiriöt, kun taas suurin osa uusista osatyökyvyttömyyseläkkeistä ja toistaiseksi myönnetyistä työkyvyttömyyseläkkeistä johtuu tuki- ja liikuntaelinten sairauksista.

**Taulukko 5.** Kunta-alan palveluksesta työkyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2018 siirtyneiden henkilöiden ikäryhmittäiset prosenttiosuudet eläkelajeittain.

Ikäryhmä, vuotta	Täysi työkyvyttömyyseläke <sup>1</sup> , %	Täysi kuntoutustuki, %	Osatyökyvyttömyyseläke, %	Osakuntoutustuki, %	Työkyvyttömyyseläkkeet yhteensä, %
-29	0,2	6,6	-	1,3	2,5
30-34	0,5	6,6	0,2	3,1	3,0
35-39	1,1	8,0	0,5	6,2	4,3
40-44	2,1	10,8	0,8	8,6	6,0
45-49	2,3	12,2	1,4	14,2	8,0
50-54	6,7	18,5	5,7	21,9	13,7
55-59	26,9	27,3	36,4	35,8	31,7
60-	60,3	10,0	55,1	8,9	30,7
<b>Yhteensä</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>

<sup>1</sup> Sisältää työraeläkkeen.

## MIELENTERVEYSSYYT KASVOIVAT MILTEI 10 PROSENTTIA

Tuki- ja liikuntaelinten sairaudet olivat yleisin kunta-alan työkyvyttömyyseläkkeille siirtymisen syy myös vuonna 2018, mutta niiden määrä laski 2,3 prosenttia. Tule-sairauksien vuoksi eläkkeelle siirtyi 1 921 kuntatyöntekijää, mikä oli 37,5 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä (40 prosenttia vuonna 2017). Mielen terveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi eläkkeelle siirtyneiden määrä sen sijaan kasvoi 10 %, sama trendi oli nähtävissä koko työeläkesektorilla. Mielen terveyssyistä eläkkeelle siirtyi 1 453 kuntatyöntekijää, mikä oli 28,4 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä (27 % vuonna 2017).

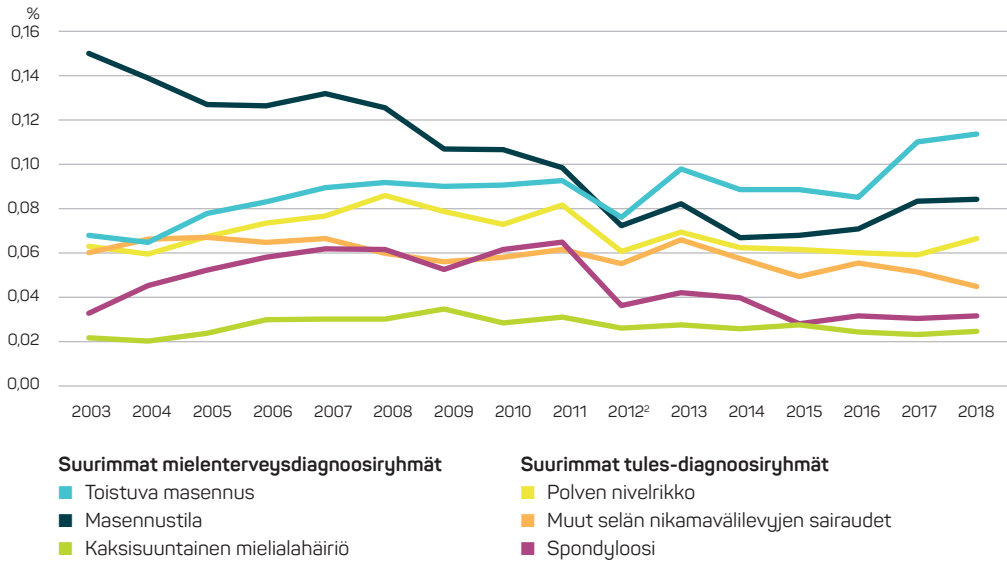
Seuraavaksi yleisimpiä työkyvyttömyyden aiheuttajia olivat edellisvuosien tapaan kasvaimet, hermoston sairaudet, verenkiertoelinten sairaudet sekä vammat ja myrkytykset suurin piirtein yhtä suurina ryhminä (4–8 prosenttia kukin).

Työkyvyttömyyseläkkeille siirtyneillä on kahden yleisimmän päätauti- luokan välillä selvä keski-ikäero: tuki- ja liikuntaelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkkeille siirryttiin keskimäärin 57,4-vuotiaana eli peräti 8,3 vuotta vanhempana kuin mielen terveyden häiriöiden perusteella (keski-ikä 49,1 vuotta).

**Taulukko 6.** Kunta-alan palveluksesta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet henkilöt sairauspuuryhmän mukaan vuonna 2018.

Sairauspuuryhmä	Henkilöiden lukumäärä	Osuus, %	Keski-ikä, vuotta
Tuki- ja liikuntaelinten sairaudet	1 921	37,5	57,4
Mielen terveyden häiriöt	1 453	28,4	49,1
Kasvaimet	409	8,0	55,5
Hermoston sairaudet	336	6,6	53,0
Verenkiertoelinten sairaudet	287	5,6	56,8
Vammat, myrkytykset yms.	196	3,8	53,6
Muut sairaudet	514	10,0	54,4
<b>Yhteensä</b>	<b>5 116</b>	<b>100,0</b>	<b>54,1</b>

**Kuvio 9.** Kahdesta suurimmasta sairauspääryhmästä kolmen yleisimmän päädiagnoosin alkavuuskehitys (1/100) vuosina 2003–2018, kunta-alalta työkyvyttömyyseläkkeelle<sup>1</sup> siirtyneet henkilöt.



<sup>1</sup> Kaikki työkyvyttömyyseläkelajit.

<sup>2</sup> Eläkkeiden käsittelyjärjestelmä uudistus.

Kahden yleisimmän päätautiluokan, eli tuki- ja liikuntaelinten sairauksien sekä mielen terveyden ja käyttäytymisen häiriöiden, kummankin kolme yleisintä diagnoosia käsitti vuonna 2018 yli kolmanneksen kaikista kunta-alan työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden ensisijaisista sairauserusteista. Yleisin yksittäinen diagnoosi on viime vuosina ollut toistuva masennus, jonka vuoksi viime vuonna eläkkeelle siirtyi 558 kuntatyöntekijää (10,9 % kaikista työkyvyttömyyseläkkeistä). Masennuksen vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 413 henkilöä (8,1 %). Nämä kaksi yleisintä diagnoosia kattoivat siis 19 prosenttia kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä. Polven nivelrikon vuoksi eläkkeelle siirtyi 325 henkilöä (6,4 %), muiden nikamavälilevysairauksien vuoksi 218 henkilöä (4,3 %), spondyloosin 153 henkilöä (3 %) ja kaksisuuntaisen mielialahäiriön vuoksi 118 henkilöä (2,3 % kaikista eläkkeelle siirtyneistä).

## TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEILLE YLI 800 LÄHIHOITAJAA

Suurin kunta-alan ammattiryhmä lähihoitajat oli määrällisesti suurin ryhmä myös työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneissä. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 831 lähihoitajaa, keskimäärin 53,0-vuotiaana. Seuraavaksi eniten työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi sairaanhoitajia (467 henkilöä keskimäärin 52,6 vuoden iässä) sekä sairaala- ja laitospulaisia (372 henkilöä keskimäärin 56,2 vuoden iässä).

Tarkastelluista ammattiryhmistä<sup>7</sup> keskimäärin nuorimpina työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyivät erikoislääkärit (47,7-vuotiaana), peruskoulun yläluokkien ja lukion opettajat<sup>5</sup> (51,7-vuotiaana) ja kirjastotyöntekijät (51,9-vuotiaana). Sen sijaan keskimääräistä vanhempiina työkyvyttömyyseläkkeille siirtyivät kiinteistöhuollon työntekijät (57,3-vuotiaana), siivoojat (56,9-vuotiaana) sekä kotipalvelutyöntekijät (56,8-vuotiaana). Keski-ikä koko kunta-alalla oli työkyvyttömyyseläkkeille siirtyneillä 54,1 vuotta (53,8 vuotta vuonna 2017).

Seuraavassa tarkastellaan niitä ammattiryhmiä, joista siirtyi vakuutettujen määrään suhteutettuna eniten työntekijöitä työkyvyttömyyseläkkeille. Ammattiryhmien välisiä ikäeroja ei ole otettu huomioon eli luvut ovat ikävakiomattomia.

Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus vaihtelee suuresti eri ammattiryhmien välillä. Korkeimman alkavuuden ammattiryhmiä vuonna 2018 olivat rakennusalan avustavat työntekijät (4,7 %), puutarha- ja kasvihuone-työntekijät (3,3 %), välinehuoltajat (2,9 %), maatalouslommittajat (2,6 %) sekä kotipalvelutyöntekijät (2,4 %). Suhteessa vähiten työkyvyttömyyseläkkeitä alkoi peruskoulun yläluokkien ja lukion opettajilla, palomiehillä sekä erikoislääkäreillä, joilla alkavuus jäi 0,4 prosenttiin. Alkavuus on keskimääräistä matalampi myös mm. lastentarhanopettajilla ja sosiaalialan ohjaajilla. Koko kunta-alalla ikävakiomaton alkavuus vuonna 2018 oli 1,0 prosenttia eli sama kuin vuonna 2017 (ks. lisää sivuilla 24–26).

Erot ammattiryhmien välillä johtuvat useista seikoista. Muun muassa työn luonne ja kuormittavuus sekä työntekijän ikä ja sosioekonominen asema vaikuttavat työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen. Ammattiryhmien välillä voi olla eroja terveystyöskentelyssä, mikä heijastuu työkyvyttömyysriskiin. Myös alemmat ammatilliset eläkeiät vaikuttavat työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen.

<sup>5</sup> Luvussa eivät ole mukana valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat, kunnissa työskentelevät opettajat.

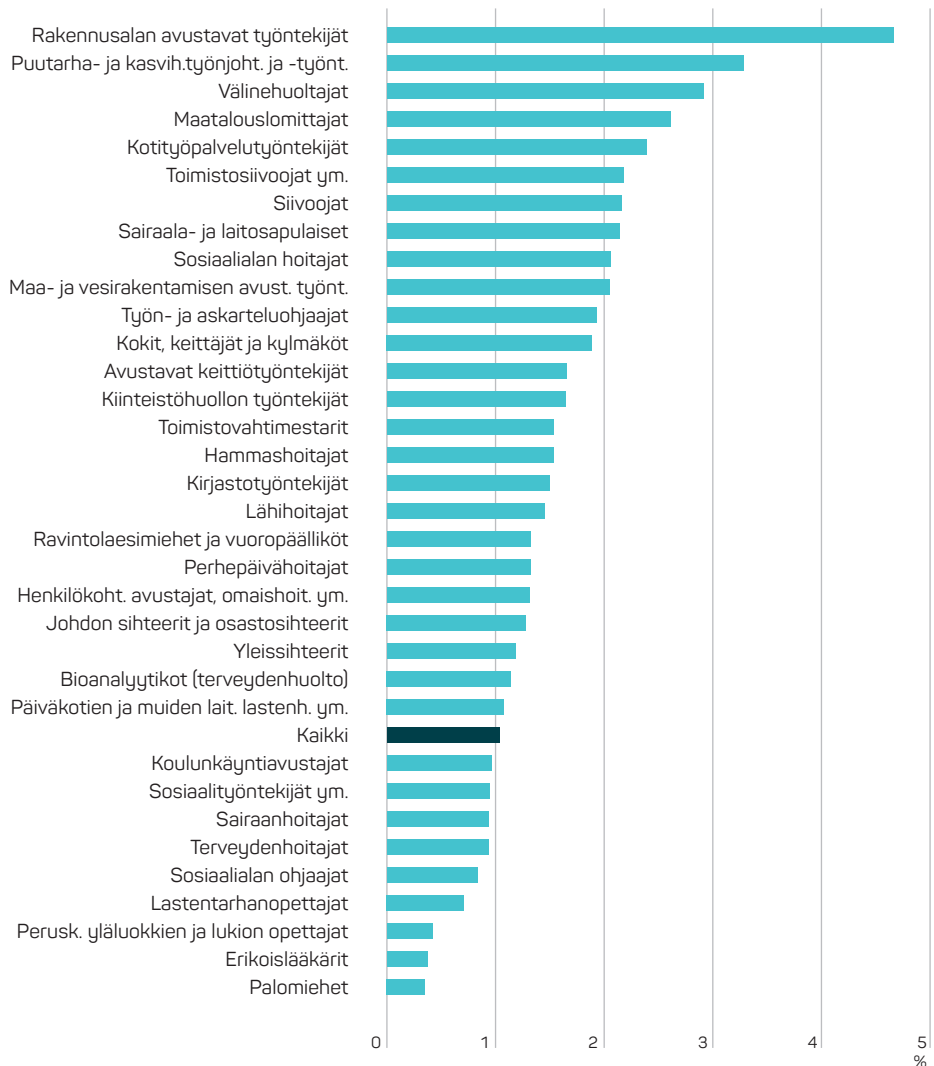
<sup>7</sup> Ammattien ryhmittely perustuu Kansalliseen Ammattiluokitukseen 2010.

**Taulukko 7.** Kunta-alan palveluksesta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet henkilöt vuonna 2018 esitettynä näiden määrän mukaan ammattiryhmittäisessä yleisyysjärjestyksessä.

Ammattiryhmä	Henkilömäärä	Alkavuus, %	Keski-ikä, v.
Lähihoitajat	831	1,5	53,0
Sairaanhoidajat	467	0,9	52,6
Sairaala- ja laitospulaiset	372	2,1	56,2
Päiväkotien ja muiden lait. lastenhoit. ym.	262	1,1	54,7
Peruskoulun yläluokkien ja lukion opettajat	149	0,4	51,7
Avustavat keittiötyöntekijät	145	1,7	54,2
Koulunkäyntiavustajat	131	1,0	52,3
Yleissihteerit	131	1,2	56,1
Sosiaalialan ohjaajat	128	0,8	52,0
Lastentarhanopettajat	117	0,7	54,0
Kiinteistöhuollon työntekijät	111	1,6	57,3
Johdon sihteerit ja osastosihteerit	100	1,3	53,7
Perhepäivähoidajat	97	1,3	56,2
Maatalouslomittajat	93	2,6	54,7
Siivoojat	90	2,2	56,9
Kotityöpalvelutyöntekijät	68	2,4	56,8
Terveystyöntekijät	63	0,9	52,7
Kokit, keittäjät ja kylmäköt	59	1,9	56,7
Sosiaalityöntekijät ym.	59	0,9	52,4
Henkilökoht. avustajat, omaishoitajat ym.	53	1,3	52,9
Välinehoitajat	53	2,9	56,0
Hammashoitajat	51	1,5	54,5
Sosiaalialan hoitajat	48	2,1	56,6
Bioanalyttikot (terveydenhuolto)	45	1,1	52,7
Kirjastotyöntekijät	45	1,5	51,9
Puutarha- ja kasvihuonetyönjoht. ja -työnt.	38	3,3	54,4
Työn- ja askarteluohjaajat	38	1,9	55,0
Ravintolaesimiehet ja vuoropäälliköt	35	1,3	55,7
Rakennusalan avustavat työntekijät	30	4,7	56,6
Toimistosivoojat ym.	30	2,2	53,6
Erikoislääkärit	27	0,4	47,7
Maa- ja vesirakentamisen avust. työntekijät	27	2,0	56,1
Palomiehet	26	0,4	54,7
Toimistovahtimestarit	26	1,5	55,4
<b>Kaikki yhteensä (eritellyt ja muut)</b>	<b>5 116</b>	<b>1,0</b>	<b>54,1</b>

Ammattiryhmien erilainen ikärakenne selittää eroja myös työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuudessa, työkyvyttömyyseläkkeille siirtyneiden keski-ikässä sekä eri eläkelajien osuuksissa. Mitä vanhemmista henkilöistä ammattiryhmä keskimäärin koostuu, todennäköisesti sitä useampi ja sitä vanhempana siirtyy työkyvyttömyyseläkkeelle. Jos taas ammattiryhmän keski-ikä on alhainen, myös kaikkien ammattiryhmästä eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä todennäköisesti on suhteellisen alhainen, vanhuuseläkkeiden osuus pieni ja työkyvyttömyyseläkkeiden osuus suhteessa suuri.

**Kuvio 10.** Kunta-alan palvelukseen pohjautuva työkyvyttömyyseläkkeiden ikävakiomaton alkuvuus prosenttiosuuksina yleisimmissä ammattiryhmissä vuonna 2018.



# Pitkän aikavälin kehitys

## LAKIMUUTOKSILLA SUURI VAIKUTUS ELÄKÖITYMISEEN

Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden kokonaismäärä pääsääntöisesti kasvoi vuodesta 1997 vuoteen 2009. Kasvu johtui suurelta osin kuntatyöntekijöiden ikääntymisestä. Kasvutrendistä poikkesi vuosi 2003, jolloin vanhuuseläkkeille siirtyneiden määrä väheni lähes neljänneksen, ja eläkkeelle siirtyneitä oli tämän seurauksena kymmenisen prosenttia edellisvuotta vähemmän. Notkahdus johtui valtaosaltaan siitä, että 63-vuotiaana vanhuuseläkeikänsä täyttävien määrä väheni. Vuonna 1939 syntyneet nimittäin säilyttivät yleisen 63 vuoden vanhuuseläkeiän ja siten siirtyivät eläkkeelle vuonna 2002. Sen sijaan vuonna 1940 syntyneiden vanhuuseläkeikä oli yli 63 vuotta, joten osa heistä siirtyi eläkkeelle vasta vuonna 2004. Vuosina 1993–1995 siirryttiin varsin runsaasti työkyvyttömyyseläkkeille<sup>8</sup> ja pääosin tämän vuoksi myös eläkkeelle siirtyneiden kokonaismäärä oli poikkeuksellisen suuri.

Vuonna 2010 kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden määrä väheni ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2003. Muutosta selittää lakimuutoksesta johtunut työttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrän romahtaminen. Myös vuonna 2012 kunta-alalta eläkkeelle siirtyneiden määrässä oli selvä notkahdus, mikä johtui sairausperusteisten eläkkeiden määrän laskusta. Näin ei käynyt vain kuntasektorilla, sillä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä väheni myös yksityisellä sektorilla. Vuoden 2012 ja 2013 lukuihin vaikuttaa osaltaan myös vuonna 2012 Kevassa käyttöön otettu uusi eläkkeiden käsittelyjärjestelmä<sup>9</sup>, minkä vuoksi osa vuotta 2012 koskevista eläkkeistä näkyy vasta vuoden 2013 tilastoissa.

Vuonna 2016 eläkkeelle siirtyneiden määrä oli ennätyskellisen korkea, 15 360 henkilöä. Tuolloin työkyvyttömyyseläkkeille siirtyneiden osuus kaikista eläkkeelle siirtyneistä oli matalimmillaan eli 31,3 prosenttia. Vuonna 2017 eläkkeelle siirtyneiden lukumäärässä ei tapahtunut suurta muutosta, mutta eläketilastointia muutettiin niin, että vuodesta 2017 lähtien luvuissa

<sup>8</sup> Mukana ovat työkyvyttömyys- ja osatyökyvyttömyyseläkkeet, kuntoutus- ja osakuntoutustuet sekä yksilöllinen varhaiseläke, jonka osuus 1990-luvun alkupuoliskolla oli erityisen suuri.

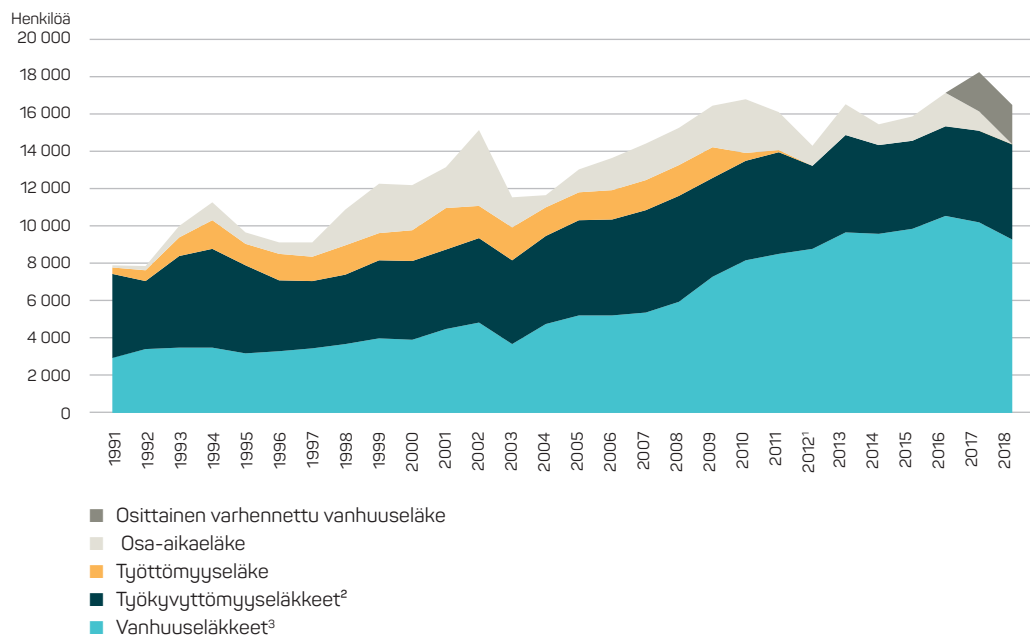
<sup>9</sup> Järjestelmäuudistuksesta johtuen päätöstuotanto ruuhkaantui vuonna 2012, minkä seurauksena vuonna 2013 tehtiin poikkeuksellisen paljon vuotta 2012 koskevia eläkepäätöksiä.

ovat mukana vain työ- ja virkasuhteesta eläkkeelle siirtyneet. Aiempina vuosina eläkkeelle siirtyneisiin laskettiin myös omais- ja perhehoitajat, toimeksiantosopimuksella työskennelleet ja luottamustoimesta eläkettä kartuttaneet: esimerkiksi vuonna 2017 heitä oli 417 henkilöä. Tämä muutos tehtiin siksi, että tilasto kuvaisi paremmin juuri kunta-alan henkilöstön eläköitymistä.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden osuus kaikista eläkkeelle siirtyneistä on 2000-luvulla vaihdellut vuoden 2016 ennätyksellisen alhaisesta 31 prosentista 45 prosenttiin vuonna 2003. Työttömyyseläkkeelle siirtyneiden osuus kutistui vuoden 2001 huippuluvusta (20 prosenttia) nolnaan vuonna 2012. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus kaikista eläkkeelle siirtyneistä oli vuonna 2009 ensimmäistä kertaa yli puolet; tällä hetkellä se on 64,5 prosenttia. Vanhuuseläkkeisiin on laskettu mukaan vuonna 2017 poistunut varhennettu vanhuuseläke.

Uuden osa-aikaeläkkeen aloittaneiden määrä kasvoi vaihtelevaa vauhtia 1990-luvun alusta vuoteen 2002 saakka, jonka jälkeen se laski jyrkästi.

**Kuvio 11.** Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneet ja uuden osa-aikaeläkkeen tai osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneet henkilöt vuosina 1991–2018.



<sup>1</sup> Eläkkeiden käsittelyjärjestelmä uudistus.

<sup>2</sup> Kaikki työkyvyttömyyseläkelajit.

<sup>3</sup> Sisältää varhennetun vanhuuseläkkeen.



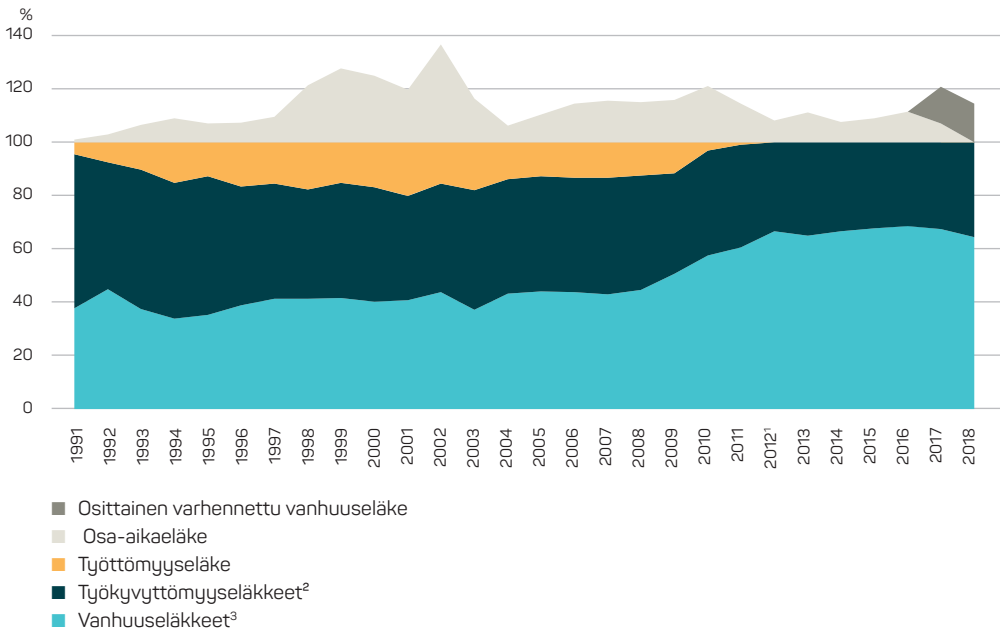
Määrä kääntyi jälleen nousuun vuonna 2005, mutta laski taas vuosina 2011, 2012 ja 2014.

Osa-aikaeläkkeen ikärajoihin ja muihin reunaehtoihin kohdistettiin 2000-luvulla muutoksia, joista seurasi suuria vaihteluja: uuden osa-aikaeläkkeen aloittaneiden määrä suhteessa eläkkeelle siirtyneiden määrään oli 2000-luvulla pienimmillään 6 prosenttia (vuonna 2004) ja enimmillään 37 prosenttia (vuonna 2002).

Osa-aikaeläkkeen alaikäraja on ollut 56 vuotta vuosina 1998–2002, 58 vuotta vuosina 2003–2010 ja 60 vuotta vuoden 2011 alusta alkaen. Vuonna 2013 osa-aikaeläkkeen ikäraja nousi 1954 tai sen jälkeen syntyneillä 61 vuoteen. Osa-aikaeläke poistui vuoden 2017 eläkeuudistuksessa. Alkuvuonna 2017 osa-aikaeläkkeen aloitti vielä reilut 1 000 henkilöä, suhteessa eläkkeelle siirtyneisiin tämä oli 7 %.

Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä (ove) on voinut hakea vuodesta 2017 lähtien. Vuonna 2017 oven aloitti 2 089 ja viime vuonna 2 102 kuntatyöntekijää.

**Kuvio 12.** Eläkelajien prosenttiosuudet kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneistä ja uuden osa-aikaeläkkeen tai osittaisen varhennettun vanhuuseläkkeen aloittaneet suhteessa eläkkeelle siirtyneiden määrään vuosina 1991–2018.



<sup>1</sup> Eläkkeiden käsittelyjärjestelmä uudistus.

<sup>2</sup> Kaikki työkyvyttömyyseläkelajit.

<sup>3</sup> Sisältää varhennettun vanhuuseläkkeen.

## TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKELAJIEN OSUUKSISSA SUURIA VAIHTELUITA

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden kuntatyöntekijöiden vuosittainen lukumäärä kasvoi vuodesta 1997 vuoteen 2008. Kasvu selittyi suurelta osin vakuutettujen vanhenemisella, sillä työkyvyttömyysriski lisääntyy iän myötä. Työkyvyttömyyseläkkeiden ikävakioitu alkavuus ei kuitenkaan kasvanut ko. aikavälillä. Vuonna 2009 työkyvyttömyyseläkkeille siirtyi vähemmän kuntahenkilöstöä kuin edellisvuonna, tuolloin uusia täysii työkyvyttömyyseläkkeitä ja kuntoutustukia alkoi selvästi edellisvuotta vähemmän.

Vuoden 2009 jälkeen täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden henkilöiden määrä on edelleen vuosi vuodelta vähentynyt (lukuun ottamatta viime vuotta) ja yksilöllinen varhaiseläke poistunut kokonaan. Myös kuntoutustuelle siirtyneiden trendi on ollut laskeva vuodesta 2009 lähtien, vaikkakaan ei yhtä selvä kuin varsinaisissa työkyvyttömyyseläkkeissä. Uudet osatyökyvyttömyyseläkkeet (sis. osakuntoutustuet) sen sijaan ovat nousseet voimakkaasti 1990-luvulta lähtien muutamia yksittäisiä vuosia lukuun ottamatta.

Kaiken kaikkiaan viimeisen 10 vuoden aikana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden kokonaismäärä on tullut alaspäin, mutta selvää trendiä ei ole ollut. Vuosina 2010–2011 sairauserusteisten eläkkeiden määrä nousi hieman, mutta laski rajusti vuonna 2012<sup>10</sup> – edellisen kerran työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneitä on ollut yhtä vähän vuonna 2003. Vuonna 2013 määrä korjaantui ylöspäin, mutta oli laskussa vuosina 2014 ja 2015. Vuosina 2016–2018 työkyvyttömyyseläkkeiden kokonaismäärä kääntyi taas nousuun.

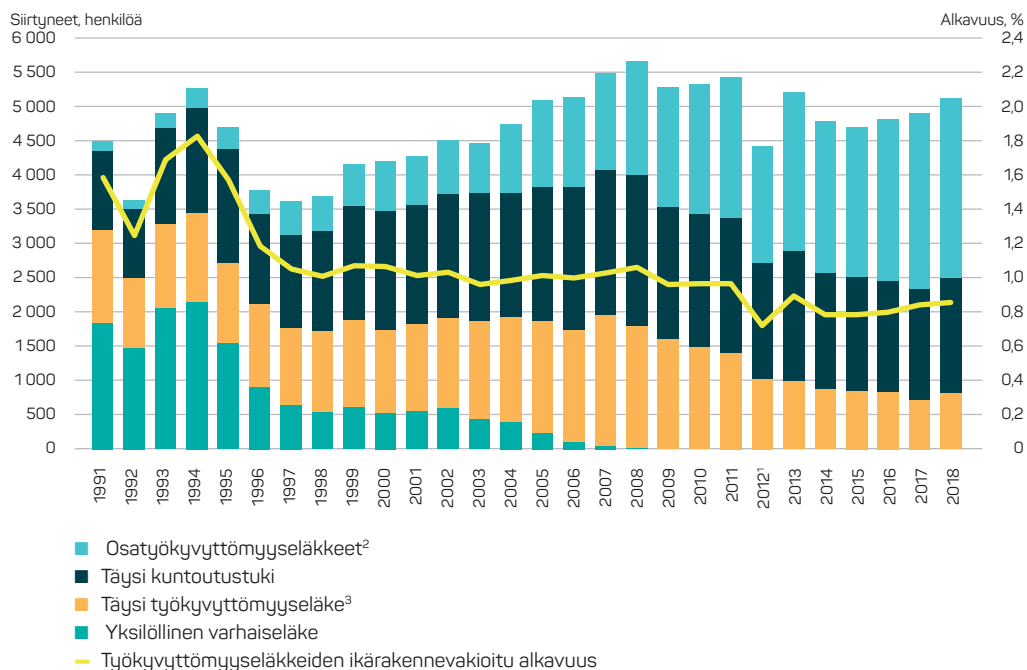
Työ- ja virkasuhteisille henkilöille laskettu työkyvyttömyyseläkkeiden ikävakioitu alkavuus vaihteli 0,96 ja 1,07 prosentin välillä vuosina 1997–2011. Vuonna 2012 alkavuus kääntyi 0,73 prosentissa, mutta korjaantui vuonna 2013 ylöspäin. Alkavuus on ollut hienoisessa nousussa vuodesta 2015 lähtien, ollen tällä hetkellä 0,86 prosenttia. Jos 1990-luvun alun lama-vuodet jätetään tarkastelun ulkopuolelle, alkavuus on ollut korkeimmillaan vuosina 1999, 2000 ja 2008.

Työkyvyttömyyseläkelajien keskinäiset osuudet ovat parin viime vuosikymmenen aikana vaihdelleet suuresti. Yksilöllinen varhaiseläke oli

---

<sup>10</sup>Työkyvyttömyyseläkkeiden määrät laskivat selvästi myös yksityisellä sektorilla vuonna 2012. Kevan osalta myös uuden eläkekäsittelyjärjestelmän käyttöönotolla vuonna 2012 oli tilapäistä vaikutusta eläkealkavuuteen vuosina 2012 ja 2013.

**Kuvio 13.** Kunta-alan palveluksesta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet ja työkyvyttömyyseläkkeiden ikärakennevakioitu alkuvuosi vuosina 1991–2018.



<sup>1</sup> Eläkkeiden käsittelyjärjestelmä uudistus.

<sup>2</sup> Sisältää osakuntoutustuen.

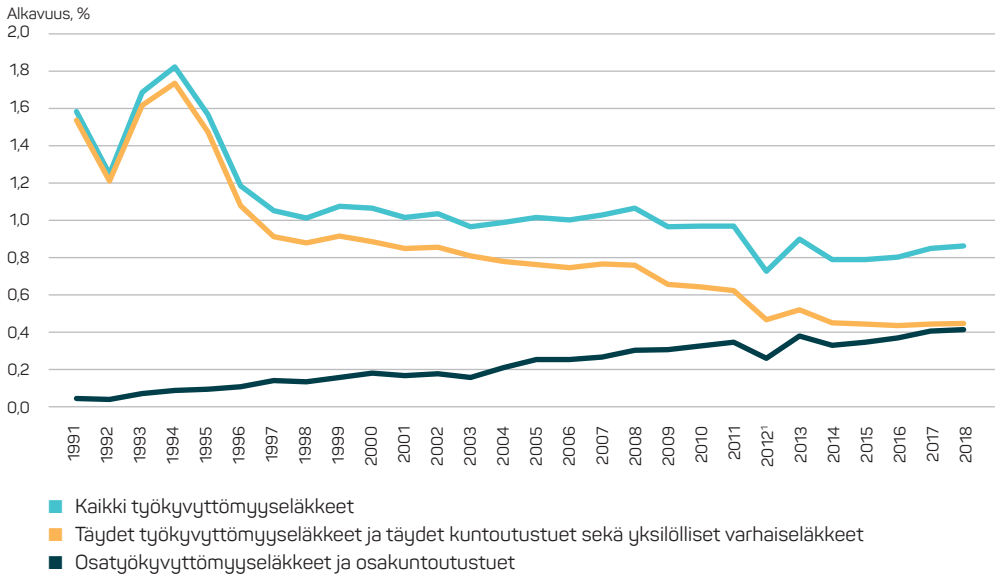
<sup>3</sup> Sisältää työuraeläkkeen.

1990-luvun alkupuolella suurin työkyvyttömyyseläkelaji ja kattoi vielä 2000-luvun alussakin 13 prosenttia kaikista uusista työkyvyttömyyseläkkeistä,<sup>11</sup> mutta vuonna 2011 kyseinen eläkereitti oli jo kokonaan poistunut käytöstä.

Täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden henkilöiden osuus kaikista työkyvyttömyyseläkkeille siirtyneistä on tarkastelujaksolla vaihdellut 15 ja 35 prosentin välillä. Vuoden 2007 jälkeen se on kuitenkin yhtäjaksoisesti pienentynyt ja oli vuonna 2017 pienimmillään kunnes hieman nousi vuonna 2018. Osatyökyvyttömyyseläkkeiden osuus uusista alkaneista

<sup>11</sup> Vuoden 2004 alusta lähtien oikeus yksilöllinen varhaiseläkkeeseen oli vain 1943 ja sitä ennen syntyneillä sekä niillä 1944–1946 syntyneillä, joilla oli ollut oikeus valita ammatillinen eläkeikä, mutta jotka eivät olleet tätä oikeutta käyttäneet.

**Kuvio 14.** Kunta-alan palvelukseen pohjautuvien työkyvyttömyyseläkkeiden ikärakennevakioitu alkavuus vuosina 1991–2018.



<sup>1</sup> Eläkkeiden käsittelyjärjestelmämuudistus.

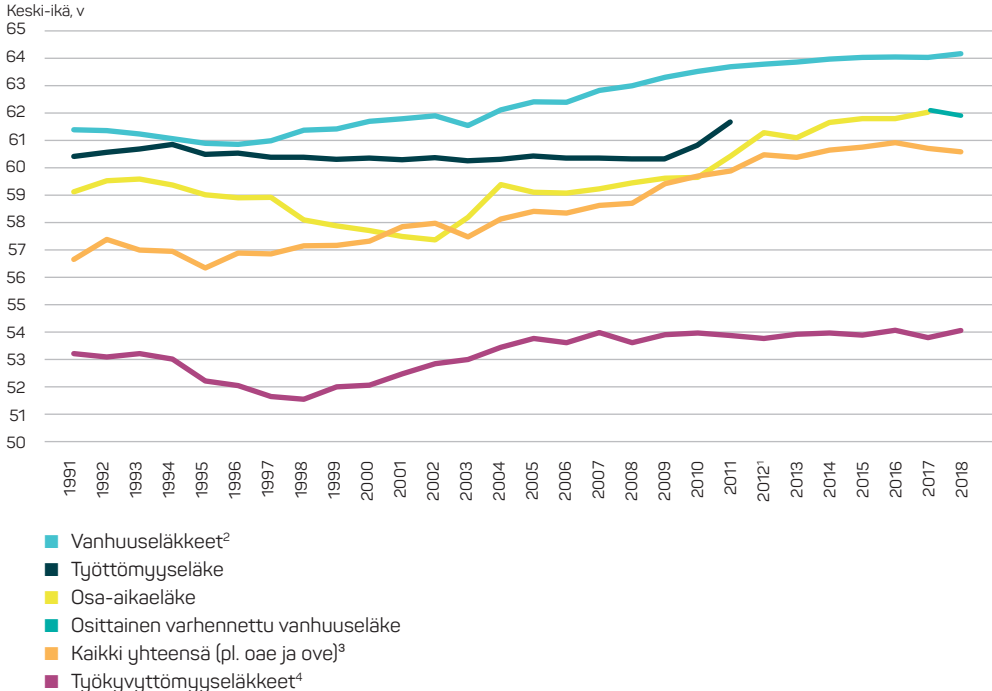
eläkkeistä on puolestaan kasvanut: 1990-luvun alussa osatyökyvyttömyyseläkkeet (sis. osakuntoutustuet) kattoivat vain kolmisen prosenttia kaikista uusista työkyvyttömyyseläkkeistä, mutta vuonna 2000 niiden osuus oli jo 17 prosenttia ja vuonna 2017 52 prosenttia. Vuonna 2018 osuus laski hieman.

Osatyökyvyttömyyseläkkeiden ikävakioitu alkavuus on 2000-luvulla enemmän kuin kaksinkertaistunut 0,16 prosentista 0,41 prosenttiin. Samanaikaisesti täysimääräisten työkyvyttömyyseläkkeiden ikävakioitu alkavuus on laskenut 2000-luvulla 0,89 prosentista nykyiseen 0,45 prosenttiin. Tämä johtuu osittain yksilöllisen varhaiseläkkeen poistumisesta. Työssä jatkamisen kannalta osatyökyvyttömyyseläkkeiden yleistymisen on myönteinen kehityssuunta, mikäli niiden avulla voidaan ehkäistä tai myöhentää täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä.

## ELÄKKEELLESIIRTYMISIKÄ NOUSSUT 2000-LUVULLA

Kuntatyöntekijöiden eläkkeellesiirtymisikä on noussut ripeästi 2000-luvulla, mutta kääntyi lievään laskuun vuosina 2017 ja 2018. Eläkkeellesiirtymisiän nousu on ollut seurausta mm. varhaiseläkevaihtoehtojen karsimisesta sekä ammatillisten eläkeikien asteittaisesta poistumisesta. Eläkkeelle siirtyneiden ikärakenne on siirtynyt vanhempiin ikäryhmiin. Suuri merkitys on eri eläkelajien keskinäisten osuuksien vaihtelulla sekä eläkelajimuutoksilla. Em. työttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen poistaminen on nostanut eläkkeellesiirtymisikää, samalla kun vanhuuseläkkeiden osuus kaikista eläkkeistä on kasvanut. Lisäksi vanhuuseläkkeille siirtyvät ovat aiempaa vanhempia: vanhuuseläkkeille siirtyvät ovat keskimäärin 2,5 vuotta vanhempia kuin vuonna 2000. Kuntatyöntekijät jäävät eläkkeelle nyt 60,6-vuotiaana eli keskimäärin 3,3 vuotta vanhempina kuin vuosituhannen alussa.

**Kuvio 15.** Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden ja uuden osa-aikaeläkkeen tai osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneiden henkilöiden keski-ikä eläkelajeittain vuosina 1991–2018.



<sup>1</sup> Eläkkeiden käsittelyjärjestelmä uudistus.

<sup>2</sup> Sisältää varhennetun vanhuuseläkkeen.

<sup>3</sup> Pois lukien osa-aikaeläke ja osittainen varhennettu vanhuuseläke.

<sup>4</sup> Kaikki työkyvyttömyyseläkelajit.

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä vanhuuseläkeiän alaraja nousi, minkä seurauksena vanhuuseläkkeelle siirtyneitä oli viime vuonna selvästi vähemmän kuin vuonna 2017. Samaan aikaan työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä nousi ja osuus kasvoi, mikä osaltaan laski eläkkeelle siirtyneiden kuntatyöntekijöiden keski-ikä.

Työkyvyttömyyseläkkeille (kaikki lajit mukaan lukien) siirtyneiden keskimääräinen ikä nousi nopeasti vuosina 1999–2005, mutta vuodesta 2005 lähtien se on pysytellyt 53,6 ja 54,1 vuoden välillä. Viimeaikaista vuositaita vaihtelua selittää osittain eri työkyvyttömyyseläkelajien osuuksien vaihtelu ja osatyökyvyttömyyseläkkeiden yleistymisen.

Uuden osa-aikaeläkkeen aloittaneiden keskimääräinen ikä laski vaihtelevasti aina vuoteen 2002 saakka, jonka jälkeen se ikärajamuutosten seurauksena kohosi melko nopeasti reilusta 57 vuodesta 62,1 vuoteen eläkelajin poistumisen myötä. Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneet olivat viime vuonna keskimäärin 61,9-vuotiaita.

## ELÄKKEELLESIIRTYMISIÄN ODOTTE 61,1 VUOTTA

Ajallisten muutosten kuvaamiseen eläkkeelle siirtyneiden keskimääräinen ikä ei kovin hyvin sovellu, sillä se on riippuvainen vakuutettujen ikärakenteesta: vakuutettujen ikääntyessä eläkkeelle siirtyvien keskimääräinen ikä nousee, vaikka ikäluokittainen eläkealkavuus ei muuttuisikaan. Tämän vuoksi keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän ajallisen vaihtelun kuvaamiseen soveltuu paremmin eläkkeellesiirtymisiän odote,<sup>12</sup> joka eliminoi ikärakenteen vaikutuksia.

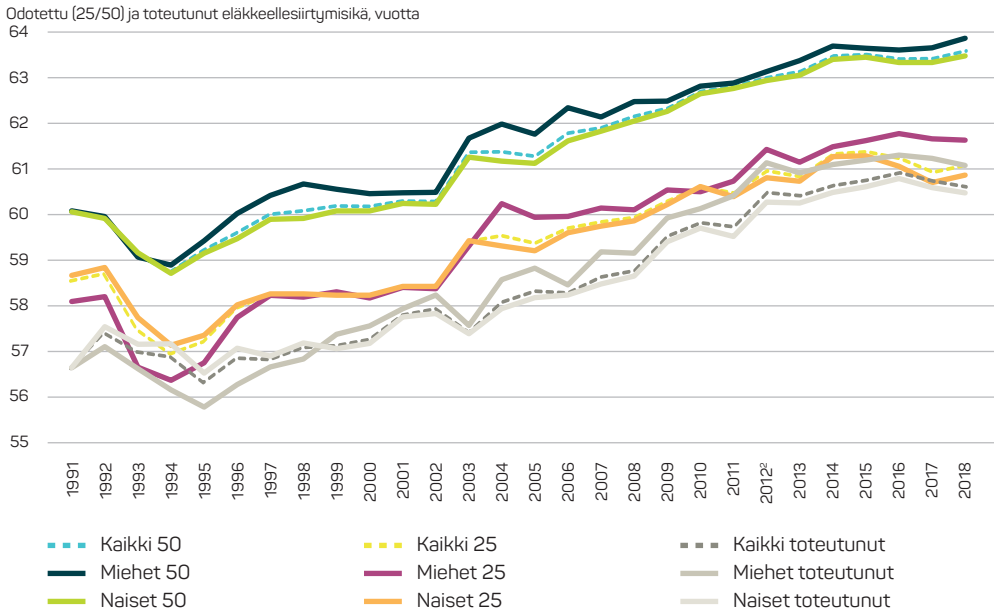
Kuntatyöntekijöiden eläkkeellesiirtymisiän odote kuvaa, minkä ikäisinä 25- tai 50-vuotiaat työntekijät<sup>13</sup> siirtyisivät keskimäärin eläkkeelle, jos eläkkeelle siirryttäisiin tulevaisuudessa samoin kuin tarkasteluvuonna. Odote on siis laskennallinen eläkkeellesiirtymisikä, jota laskettaessa oletetaan, että kuolevuus ja eläkealkavuus säilyvät tarkasteluvuoden tasolla.

2000-luvulla eläkkeellesiirtymisiän odote on pääsääntöisesti ollut reippaassa nousussa ja vuonna 2018 eläkkeelle jäätiin 2,9 vuotta vanhempana kuin vuosituhaten alussa. Vuonna 2000 odote 25-vuotiaalle työ- tai

<sup>12</sup> Eläkkeellesiirtymisiän odote on vakuutettujen joukon ikärakenteesta riippumaton keskiluku, joka kuvaa odotettavissa olevaa eläkkeellesiirtymisikää tarkasteluvuonna. Esitetty odote kuntatyöntekijälle on laskettu työ- ja virkasuhteisille kunta-alan vakuutetuille.

<sup>13</sup> Odote lasketaan yleensä 25-vuotiaalle, sillä tuossa iässä työelämään osallistuminen alkaa vakiintua ja sitä nuorempana eläkkeelle siirtyviä on vähän; 50-vuotiaan odote kuvaa vanhemman ikäryhmän eläkehakuisuutta.

**Kuvio 16.** Kunta-alan palvelukseen pohjautuva eläkkeellesiirtymisiin odote 25- ja 50-vuotiaille työ- ja virkasuhteisille vakuutetuille sekä keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä<sup>1</sup> vuosina 1991–2018.



<sup>1</sup> Osa-aikaeläkkeen tai osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneita henkilöitä ei tilastoida eläkkeelle siirtyneisiin.

<sup>2</sup> Eläkkeiden käsittelyjärjestelmämuudistus.

virkasuhteiselle kuntatyöntekijälle oli 58,2 vuotta, vuonna 2005 59,4 vuotta, vuonna 2010 60,6 vuotta ja vuonna 2015 61,4 vuotta, jolloin odote oli korkeimmillaan. Nousutrendiä on leikannut viime vuosien aaltoliike, ja tällä hetkellä odote on 61,1 vuotta.

Vuoteen 2017 verrattuna eläkkeelle siirtyminen nousi 0,2 vuodella. Nousun taustalla oli eläkeuudistuksesta johtuva vanhuuseläkkeiden alkavuuden lasku. Ja vaikka työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus samanaikaisesti nousi, se ei kuitenkaan noussut niin paljon, että olisi laskenut kokonaisodotetta. Eläkelajikohtaisesti tarkasteluna huomioitava on myös, että eläkelajikohtaiset keski-ikä nousivat. Mitä nuorempana eläke alkaa, sitä enemmän se vaikuttaa odotteeseen.

50-vuotiaalle kuntatyöntekijälle laskettu odote oli viime vuonna 63,6 vuotta, nousua edellisvuoteen 0,2 vuotta. Viimeisen 10 vuoden aikana 50-vuotiaan odote on noussut 1,3 vuotta. Huomioitava on, että 50-vuotiaan odote on aina korkeampi kuin 25-vuotiaan odote. Tämä johtuu siitä, että 50-vuotiaan odotteen laskennassa eivät ole mukana alle 50-vuotiaat.

Koko työeläkesektorilla eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaalle nousi 0,1 vuodella ja oli 61,3 vuotta. 50-vuotiaan odote nousi 0,3 vuodella ja oli 63,1 vuotta. Huomioitava on, että koko työeläkesektoria koskeva odote ei ole suoraan vertailukelpoinen kuntatyöstä eläkkeelle siirtyneiden odotteen kanssa.

## LÄHIVUOSIEN KEHITYS

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä vanhuuseläkeiän alaraja nousee vuosittain kolmella kuukaudella, minkä vuoksi vanhuuseläkkeelle siirrytään aiempaa vanhempana. Tämä on konkreettisesti näkynyt myös vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrän laskuna. Toisaalta kuntatyöntekijöiden ikärakenne on yhä painottunut vanhempiin ikäluokkiin ja heistä iso osa eläköityy lähivuosina. Kunta-alan työeläkevakuutettuna oli viime vuoden lopussa runsaat 57 000 henkilöä, jotka olivat jo täyttäneet 60 vuotta. Lisäksi vanhuuseläkkeelle siirtymistään lykänneet jäivät eläkkeelle jossakin vaiheessa. Vanhuuseläkkeelle siirtyvien määrä pysyy siis jatkossakin korkeana.

Koska eläkeuudistus nostaa vanhuuseläkeiän alarajaa, eläkkeelle siirtymisiän odotetaan nousevan myös lähitulevaisuudessa, mikäli mitään ennakoimattomia muutoksia ei tapahdu. Kuntatyöntekijöiden nykyisen ikä- ja ammattirakenteen pohjalta ei ole odotettavissa yllättäviä muutoksia eläköitymiseen. Vakuutettujen määrässä ja rakenteessa tapahtuvia muutoksia seurataan mielenkiinnolla, sillä ne vaikuttavat mm. eläkkeellesiirtymisiän odotteeseen ja eläkealkavuuksiin. Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden eläkeikäraja riippuu elinajan keskimääräisestä kehityksestä vuodesta 2030 alkaen.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvien määrän lähivuosien kehitystä on aiempaa vaikeampi ennustaa. Pitkällä aikajänteellä työkyvyttömyyseläkkeiden määrä on tullut roimasti alaspäin, mutta viime vuosien trendi ei anna selviä viitteitä lähivuosien kehityksestä. Alimman vanhuuseläkeiän noustessa työkyvyttömyyseläkkeisiin tulee kasvupainetta, kun vanhuuseläkkeelle pääsee aiempaa myöhemmin. Toisaalta osa-aikaeläkkeen korvanut osittainen varhennettu vanhuuseläke voi omalta osaltaan ehkäistä lähellä vanhuuseläkeikää olevien työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumista.

Mielenterveysyistä – erityisesti masennuksesta – johtuvien sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyseläkkeiden määrästä on viime aikoina oltu erityisen huolissaan. Masennusperusteisten työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus on noussut erityisesti 40–49-vuotialla ja vaikuttaisi siltä, että esimerkiksi hoitoalalla alkavuuden nousu on ollut keskimääräistä suurempaa.



Kunta-ala ja erityisesti sosiaali- ja terveystoimi ovat olleet suurien muospaineiden alla viime vuosina, mikä saattaa näkyä lisääntyneenä työkyvyttömyysriskinä. Toisaalta pitkät sairauspoissaolot ja uudet työkyvyttömyyseläkkeet ovat lisääntyneet koko työeläkesektorilla. Aktiivisia toimia huonon kehityksen katkaisemiseksi mietitään. On kuitenkin hankala ennustaa, onko esimerkiksi työkyvyn tukitoiminnassa tapahtunut tai tapahtumassa sellaisia muutoksia, jotka vaikuttaisivat työkyvyttömyyseläkkeiden määrään.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus ja aluehallintoa koskevat linjaukset muokkaavat merkittävästi kuntakenttää. Vaikka Sipilän hallituksen sote- ja maakuntauudistuksen toimeenpanon valmistelu lopetettiin, niin sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen jatkuu. Edessä on isoja muutoksia ja esimerkiksi yksityisen tuotannon osuus terveydenhuollosta ja sosiaalipalveluista kasvaa lähivuosina. Myös muilla toimintaympäristössä tapahtuvilla muutoksilla on osittain vaikeasti ennustettavia vaikutuksia vaikkapa Kevan jäsenyhteisöjen vakuutettujen määrään ja rakenteeseen.

Terveydentilassa ja työkyvyssä tapahtuvien muutosten ohella työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumiseen vaikuttavat mm. taloussuhdanteet ja työllisyystilanne. Talouden heikot näkymät saattavat edistää eläkkeelle hakeutumista, kun säästöihin pyritään myös henkilöstön vähentämisen kautta. Tällainen tendenssi oli havaittavissa erityisen selvästi 1990-luvun tiukan talouden lamavuosina, jolloin eläköityminen kunta-alalla oli runsasta. Sairauspoissaolojen osalta puolestaan on havaittu, että laskusuhdanteen aikana niiden määrä voi pikemminkin laskea. Tässä voi olla syynä se, että töissä ovat vain terveimmät, ja paljon sairastavat jäävät työ-elämän ulkopuolelle.

Yleisillä asenteilla ja käyttäytymismalleilla on merkitystä siihen, kuinka helposti hakeudutaan eläkkeelle. Vaikutusta on myös työnantajien suhtautumisella osatyökykyisten ja vanhuuseläkeikässä olevien työssä jatkamiseen. Työelämän murros ja käynnissä olevat uudistukset saattavat omalta osaltaan vaikuttaa eläkkeelle hakeutumiseen ja aikaistaa eläkkeelle siirtymistä, mikäli tulevaisuus koetaan epävarmana.





**Käyntiosoite** Unioninkatu 43, Helsinki

**Postiosoite** Keve, 00087 KEVA

**Nettiosoite** [www.keva.fi](http://www.keva.fi)

**Puhelin** 020 614 21